

TEN GELEIDE: EEN BRIEF VAN BERT HELLINGER	9
DANK	10
VOORWOORD	11
INLEIDING	15
VAN THEORIE...	
DE ONTWIKKELING VAN	17
Wat is een opstelling?	20
OPSTELLINGEN IN INDIVIDUELE SETTING OF IN EEN GROEP?	23
Voordelen van opstellingen in een groep en in de individuele setting	24
Opstellingen in individuele therapie	25
DE SETTING	27
Tijdsbestek	27
Ruimte, inrichting en hulpmiddelen	28
Doorlopende individuele therapie en opstelling	29
Tijd tussen de sessies	30
Meerdere opstellingen	31
OPSTELLINGSTECHNIEKEN IN INDIVIDUELE BEGELEIDING	33
Opstelling met bodemankers: bladen, sjablonen, viltstukken	33
Uitweiding: morfisch veld	35
Hoe krijgen we informatie over andere personen?	37
Opstelling in de verbeelding	39
Opstelling met figuren	42
SYMPTOMEN, GEVOELENS EN INNERLIJKE BEWEGINGEN	45
Uitreiken en terugtrekken. Primaire-, secundaire-, overgenomen- en metagevoelens	45
Symptomen hebben gelijk	47
Primaire gevoelens en innerlijk uitreiken	48

Secundaire gevoelens, innerlijk afwenden en 'onderbroken uitreiking'	49
Hoe kun je secundaire gevoelens in het therapeutische proces herkennen?	52
Uit het systeem overgenomen patronen: gevoelens, gedachten en handelingen	55
Hoe kunnen we herkennen, dat de cliënt iets uit het systeem overneemt?	55
Tegenstrijdige bewegingen	58
Metagevoelens	58
LICHAAM EN ADEM	60
Leren	61
Wat gebeurt er als je diep uitademt?	63
Lichamelijke spanning en ontspanningsoefeningen	65
Lichaamswaarneming en opstelling	67
Een kleine oefening voor lichaamswaarneming	68
WAT HELPT?	69
Toelichting	70
Suggesties	70
Vaagheid	72
Vragen, vragen, vragen	73
Taal	74
Lichaam	76
CONTRA-INDICATIES EN STORINGEN	77
Redenen, de opstelling te onderbreken of af te breken	77
Onderzoeken	77
Therapeutische begeleiding	78
De relatie cliënt - therapeut	79
Tegenoverdracht als aanwijzing	81
Uitwijding: Tegenoverdracht	82
Concreet blijven	83
Lichamelijke reacties	84
Hyperventilatie en paniekademhaling	85

‘Weerstand’	86
‘Langzame cliënten’	86
De cliënt reageert niet meer.	87
Voorkomen	89
Doorgaan	90
Afbreken of niet?	91
...NAAR DE PRAKTIJK	
INDIVIDUELE OPSTELLING IN DE PRAKTIJK	95
‘Warming up’	95
Beschrijving van de symptomen en verheldering van de vraag	96
Notities en aantekeningen	97
Het verlangen van de cliënt	98
Een goede toekomstschets.	99
Symptomen, problemen, vragen	103
Hoe is het symptoom te begrijpen?	104
Twee interventie niveaus	106
Wat kan de cliënt doen, om het symptoom te stoppen en wat moet er dan voor in de plaats komen?	107
Symptomen als aanwijzing	107
FAMILIE- EN BIOGRAFISCHE ANAMNESE	111
Uitweiding: eerste indruk en waarneming van sfeer om iemand heen	112
Biografische anamnese, levensgeschiedenis en -context van de cliënt.	113
Familieanamnese	114
Wie hoort bij het systeem?	115
Bijzonderheden in eigen of familiegeschiedenis	117
Hulpbronnen van de cliënt en het systeem	118
OPSTELLING	119
Opstelling met bladen papier	119
Opstelling in de verbeelding	122
‘Storingen’	124
Onbekende familieleden	126

Suggesties	132
Buigen en toestemmen	133
Een kleine oefening voor de therapeut	138
Zinnen	139
Hoe vinden we de goede zin?	139
OPLOSSINGSBEELD	142
Hoe ontwikkelen de beelden zich verder?	143
De werkelijkheid van de oplossingsbeelden	145
OEFENINGEN EN HUISWERK	149
Verandering en oefening	149
Patroon	150
Inhoud van de oefeningen	151
Waarneming van het eigen lichaam en lichaamstoestand.	152
Waarnemen van gedrag en innerlijke proces	152
Ontwikkeling van alternatieven	153
Experimenteren met de alternatieven	154
Hoe te kiezen, ontwerpen en onderzoeken?	155
Eerste kleine oefenopgaven	155
Oefeningen in het verloop van de therapie	156
Oefeningen na opstellingen	157
OEFENINGEN EN VRAGEN VOOR DE THERAPEUT	159
LITERATUUR	163
OVER DE SCHRIJFSTER	171
OVER DE VERTAALSTER	172
BERT HELLINGER INSTITUUT NEDERLAND	173
HET NOORDERLICHT	173

TEN GELEIDE: EEN BRIEF VAN BERT HELLINGER

Lieve Ursula,

Toen ik dit boek las, heb ik geregeld mijn ogen gesloten en mij door jou laten leiden, om het tot nu toe verdrongene aan te kijken en eindelijk te zien. Dit is een boek, dat mij van het begin tot het einde geboeid heeft. Je neemt je lezer behoedzaam mee, in kleine stappen, en plotseling is hij midden in het avontuur van een ontdekkingsreis in zijn ziel. In zijn familie, in zijn verleden en -vooral- in een bevrijde toekomst.

Maar terwijl hij zichzelf op deze manier als bij de hand genomen voelt, leert hij tegelijkertijd op speelse manier - zowel bij zich zelf als bij anderen- hoe hij op een bevrijdende manier iets dat lang verward is geweest in een heldere ordening kan brengen.

Daarbij vergeet hij gemakkelijk dat het hier in eerste instantie om een boek gaat, waarmee mensen die anderen met behulp van familieopstellingen in moeilijke en vaak uitzichtloze situaties een nieuw beeld en nieuwe mogelijkheden willen aanreiken, dit ook in de beschermde setting van individuele begeleiding kunnen aanbieden.

Het repertoire dat jij hiervoor aanbiedt, is verbazingwekkend en steeds aan de hand van veel voorbeelden, invoelbaar beschreven.

Een mooi en rijk boek, waarop velen met mij al lang gewacht hebben.

Ik feliciteer je hiermee.

Bert Hellinger